

גילוי האויב

להלן ניתן קטע מתוך „דוחי-מודיעין נבחרים“ של דיביזיית הרגלים הראשונה האמריקאית, מימי התקדמותה המהירה בצפון-צרפת ובלגיה ב־1944.

ב־2 בספטמבר 1944 נשאר עוד מדרוס לגבול בלגיה-צרפת כוח אויב שנאמד במאה ועשרים אלף חייל. מגמה עיקרית אחת היתה ניכרת עתה באיסטרטגיה של האויב: להוציא את כל גייסותיו בכיוון מזרחה, לעבר „קרויגנפריד“. תכנית זו היתה כבר בשלב די מתקדם של ביצועה כששדרות-האויב, הזורחות מזרחה, „התנגשו ונרצות“ בכוחות אמריקאיים המתקדמים צפונה.

על רקע זה נראה הדגמה לכך, מה גדולות ומכריעות ההפתעות הצפויות למפקד, אשר לא השכיל לגלות כוח ראייה לגילוי האויב למעלה מהכרוך בקיומן בלבד של תקנות-השדה.

בעל הזכרונות ומחברו של המאמר, שהיה מפקד גדוד טנקים ומאו הפלישה לנורמנדיה סופח עם גדודו אל דיביזיית הרגלים הראשונה של צבא ארה״ב, מנסה במאמרו זה להבליט במיוחד את המונח שב־אותו דו״ח, „התנגשו ונרצות“, אשר מאחוריו הוא רואה את המושג: ההפתעה שגורם לעצמו המפקד שאינו מצליח לראות את האויב. להלן תמצית

סיפורו, גלוי הלב, של לויט-ניקול. ו. ניקולס, שהתפרסם השנה בירחונו של קור לג' הפיקוד והמטה האמריקאי, יש בו כדי לאלץ מפקדים המתכשרים לקראת יכולת בקרב ובפיקוד. סיפורו זה ניתן כאן תוך עיבוד וקיצור מסוימים, בעוד שמסקנותיו הכוללות של המספר — שאינם זכרויות אלא פרי מחשבתו של אחד המשמש מורה בבית-ספר גבוה למפקדים וקצינים מטה — ניתנו בתרגום מדויק. המערכת תשמח לקבל תגובות וחתימות על ידיהם לגורמים ומצבים המופיעים בסיפור, וכן לגבי מסקנותיו של בעל המאמר.

קצרה של תיאור המאורעות — מפי אותו המפקד — הקשורים לקטע הדו״ח הנ״ל, כפי שהם התרחשו והתפתחו למעשה נוכח עיניו ובהשתתפותו; ב־הערותיו בשולי סיפור-המעשה תובע בעל המאמר כי יושם לב יותר לטיפוח העירנות וכושר ההתמצאות אצל המפקדים הנתונים בתנאי חזית, כדי שיהיו מסוגלים לענות בעוד מועד על השאלה החיונית:

איה האויב?

חר יותר נודע ש„פיקודי-קרב“ אלה נותקו ממטה הדיביזיה ע״י שדרות אויב, הנסוגות דרך מונס מז׳

וזה רקע המעשה המסופר:

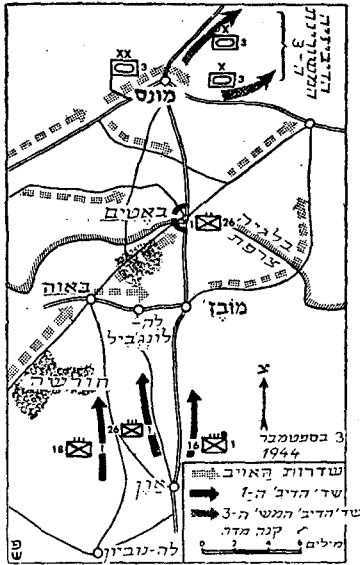
בסוף חודש אבגוסט 1944 רדף הקורפוס השביעי האמריקאי במהירות את האויב הנסוג מזרחה. ב־שלושים באבגוסט שינה הקורפוס השביעי את כיוון התקדמותו וציווה על הדיביזיות שלו לנוע צפונה לעבר העיר העתיקה מונס בבלגיה. ב־2 בספטמבר פנתה הדיביזיה המשוריינת השלישית צפונה והייתה את החוד של תנועת הקורפוס.

דיביזיות הרגלים הראשונה והתשיעית התקדמו בעקבותיה, הראשונה משמאל והתשיעית מימין.

עם רדת הלילה הגיעה הדיביזיה הראשונה לעיר און. סקירות מטה הקורפוס השביעי, אשר נתקבלו בדיביזיה, ציינו ש„פיקודי-הקרב“ של הדיביזיה ה־משוריינת השלישית עברו כבר את העיר מונס. מאר

גוף-משנה של דיביזיה משוריינת אמריקאית (המונה באורח תקין שני „פיקודי-קרב“ כאלה וכן „רזרב דיביזיית נ״ח, הנתון ברשותו הישירה של מטה הדיביזיה). המיוחד שבגוף-משנה זה הוא שאיננו צירוף-גייסות קבוע, ב־דומה לבריגדות המשוריינות, או הבריגדות של היל הרגי לים ממוצע (או מעורבות), אשר מהן מורכבת כרגיל דיביזיית שריון בצבאות אחרים.

„פיקודי-קרב“ אלה אינם אלא מפקדות בתוספת גייסות-מפקדה כגון יחידות-קשר, תחבורה, הבטיחה וכיו״ב (אשר אליהן מצרפים מדי פעם, בהתאם לצרכי הסיטואציה הטקטית ולמשימה המוטלת, יחידות שונות, במספר זה או אחר מתוך הסדר-הכלל של גדודי טנקים, גדודי די „רגלים משוריינים“, יחידות ארטילריה, המהווים את דיביזיית השריון האמריקאית); ובהשתנות המצב — עשוי תמיד להשתנות גם מספרן והרכבן של היחידות המצורפות אל כל אחד משני גופים-לוחמים גמישים אלה.

מרחשם מס' 1

רחה. הדיכוייה הראשונה נצטוה לשלוח מיד גדוד רגלים, אשר יסופח כרזרב אל הדיכוייה המשוריינת השלישית ואמנם, ב־0115, 3 בספטמבר, נע הגדוד הראשון של רגימנט הרגלים 26 (החונה ע"י און) בדרך מִזְבוֹ' מונס על מנת לבצע משימה זו. לאחר זמן נתגלה כי בעברו דרך מִזְבוֹ' נמנע הגדוד רק ב־ הפרש זמן מועט מהתנגש בשדרת־שריון גרמנית רבת־עצמה, אשר זרמה מזרחה דרך עיר זו, ואלו צפונית למִזְבוֹ' נתקל בשדרה גרמנית אחרת, אשר נעה מזרחה דרך באַטִים, נכנס אתה לקרב ונאלץ להת־ חפר בעמדות הגנה. בינתיים נעה הדיכוייה הרא־ שונה צפונה בשלוש שדרות־רגימנטים מקבילות. ב־ הגיעם בערך לכביש פְּאֹה — לה־לונג'ביל — מִזְבוֹ' נתקלו כל הרגימנטים במפתיע בהתנגדות אויב חזקה.

וזה סיפור מפקד גדוד הטנקים (ו. ניקולס) אשר התקדם בגיפ שלו בשעת המסע לעבר העיר מִזְבוֹ' : „השדרה נשארה כבר במרחק־מה מאחורי כאשר סוף־סוף נגלתה העיר מִזְבוֹ' לעיני. הצליל של פע־ מון כנסיה בודד מכפר מרוחק יותר הגיע קלושות לאזני ולפתע נתחור לי שהיום הנו יום ראשון. אך לא עלה בדעתי כלל, שבקהילה כה גדולה ואדוקה בדת כמִזְבוֹ' — גם פעמונים נוספים צריכים היו ל־ השמיע את צליליהם בשעה מיוחדת זו בבוקר יום ראשון. כשנכנסתי אל העיר ועברתי דרכה לא שמתי לב לכך שתנועת האוכלוסיה היתה מועטת, מועטת אפילו בשביל בוקר יום א' בשבוע, ואיש לא נראה הולך אל הכנסיה.

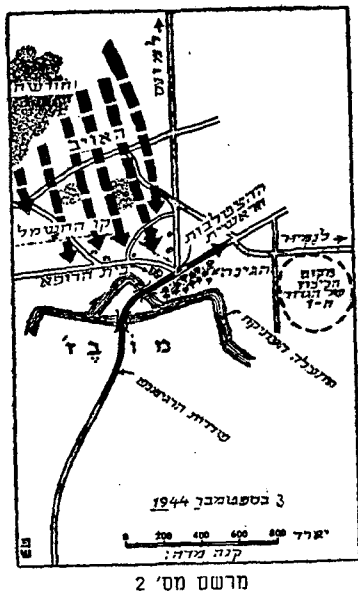
„כשהגענו לגינה קטנה ונעימה, מהעבר ההוא של העיר, נתתי לנהג שלי אות כי יעצור. היתה זו ההצטלבות הראשית של הדרכים המוליכות צפונה למונס ומזרחה לנַמְיור. (ראה מרשם/מס. 2)

שקעתי בניחותא במושבי והבחנתי כלאחר יד במשפחה בודדת אצה על הכביש מערבה; הללו, בהקפדה רבה, נמנעו מלהתקרב אל הגיפ שלי והי ברכה החמה, שהיתה רגילה אצל תושבי צרפת כלפי חיילי צבאות־הברית, נעדרה. אפילו מבט לא נשלח לכיוון שלנו. הנהג שלי נראה כמי שאינו מרוצה מ־ מצב הדברים והיה נע, במקצת עצבנות, אנה ואנה בתוך מושבו. הבית הנאה שמעבר ההוא של ההצ־ טלבות היה ללא ספק ביתו של רופא, כי השלט היה קבוע בצורה בולטת על קיר הלבנים. והנה, לא הת־ רשמתי גם מהעובדה שהדלתות והחלונות היו לגמרי מכוסים ע"י מתרסים שהותקנו מניה וביה. בכל ה־ סביבה לא נראה — כאשר רגיל בעיירות כאלו —

כל בעל חי; אפילו כלב רחוב לא נראה. רשרוש העלים בגינה, עתיקת הימים, היה הרעש היחידי הנשמע ובזה לא היה כדי לגרום הפרעה לאדם כה מרוצה מהעולם, כמוני באותה השעה. שקוע הייתי במצב הויה זה, מזה כ־15 דקות, כאשר הבחנתי ב־ תנועותיה החששניות של דמות אדם מתקרבת מבין לעצי הגינה.

ראיתי, תוך סקירת־מבט סתמית, שאדם זה עונד על זרועו סרט איזשהו וללא ספק מעונין לדבר אתי. משקרב אל המכונית החל מסביר לי באנגלית רצור צה שהנו חבר הפ.י. (תנועת המחתרת הצרפתית) ושברצונו להודיע על המצאתם של שלושים אלף נאצים בקרבה מידיה אל העיר. בתוך החורשות ב־ צפון־מערב העיר. בעקבות הערה מפתיעה זו הת־ בוננתי באיש בעין בוחנת, חיכתי בנדיבות והודיתי לו באדיבות. תורת־י למחשבות נעימות יותר. האיש התרחק והתיצב לו כבעמידת היכון מאחורי עץ גדול והבעת עירנות על פניו, בדומה למסתכל המתכוונן לחזות במאורע מענין מאד. לאחר רגעים מספר, בר־ אותו שלא השתמשתי במכשיר הקשר שלי וגם לא הסתלקתי בענן אבק, הוא תור על אותה ההודעה, הפעם ביתר הדגשה, והודיע נוספות ששדרה משור־ ינת נאצית ארוכה עברה על פני מקום זה, בכיוון מזר־ רחה, רק לפני כשעתיים.

עכשיו הרגשתי את עצמי כבר מוטרד במידת־ מה מ„מטומטם“ זה. הודיתי לו, הפעם באופן נוקשה יותר וציויתי על נהגי להסתובב ולהעצר בצד השני

בצים מספר כלי רכב-אנטי-טוסיים. כל אותם כלי הרכב הוסיפו להתגלגל במהירות קדימה, אמנם תוך רנחים שהוגדלו במידה נכרת. אולם היה אחד תותחן של מכונת ירייה אנטי-טוסיית מרובעת. בת הקוטרו 50, הוא עמד לו בירכתי חצי הוחל, נאחו בידו ה-שמאלית בקת האקדחית של כלי זינו. לפתע קלטה עינו, תוך מבט מקרי לצדדים, את מראה האויב ה-מתקרב. "מחזה זה של המון סמיך של חיל רגלים אויב, במרחק של רבע קילומטר בלבד לא גרמה לו אלא פעירת פה פתאומית לרגע קט. הוא הניף את נשקו שמאלה בתפנית קצרה ולחץ על ההדקים, ממש ריסס אותה חלקת-נוף בתערובת תחמושת כדור רים ותחמושת זוהרת אשר במכונת היריה. הוא פגע בקו חשמל של מתח גבוה, אשר היה קבוע מעל פני הקרקע — וחוטיו הברזל נתבתרו, השמיעו קולות שריקה ונפלו מתפתלים במקומות בהם רכוזי האויב היו צפופים ביותר. ספק, האם מעולם היתה לתותחן נגד-טוסי מטרה "משלתמת" כל כך אנ האם מעולם גרם אחד מהם תדהמה כה גדולה בפרק זמן כה קצר. כמעט ומיותר לומר שפעולת יחיד זו היא לכדה כבר השהתה את האויב במשך זמן מספיק כדי לאפשר לו לגדוד הראשון לצאת בינתיים להתקפתו — ול-יחידות-המשנה האחרות של הרגימנט להתכנס ול-היערך באותו הזמן. אכן, אותו יום — יום ציד היה לטנקים הקלים של גדוד הטנקים שלי."

*
מה בעצם התרחש כאן?

של ההצטלבות על מנת להמנע מהטרדות נוספות. כן אהיה בעמדה טובה יותר לצפות לעבר דרך הגי-שה של שדרת הרגימנט, לה המתנתי בשעת ביצוע המפנה ע"י הגייס בתוך ההצטלבות לא יכולתי שלא להבחין בגושי האבן הרבים, המהוים את פני הכביש, אשר נראו בהם סימנים רעננים של קיצוץ חלקיקים פתוחם. ידעתי שסימנים אלה לא יכלו להגרם אלא ע"י שרשראות הפלדה של מספר גדול של טנקים גרמניים. כשהמכונות נעצרה לפני בית הרופא הס-גור נשתחררתי כבר לחלוטין מהזיותי; הסתכלתי לעבר איש הפ.פ.י. וראיתיו עומד עדין עם אותה ה-תבעה הערה על פניו. ירדתי מהמכונות במגמה מפר-בשת לברר אתו את דבר המצאם של "שלושים אלף נאצים בקרבה מידית של העיר".

שעה זו הופיעה כבר מחלקת הסיור והמודיעין של הרגימנט על פני הדרך. מפקד הרגימנט שנלוה אליה החל מיד חוקר את המצב ונמסר לו על הודעתו של איש המחותרת ועל סימני השרשראות החשודים במסילת הכביש. כאמצעי זהירות הוחלט לרכו את הטנקים ואת הגדוד הראשון של רגימנט הרגלים ה-16, אשר זה עתה הגיעו לעיר, מעבר להצטלבות, מ-מזרח לדרך. אתם הגיע סגן-מפקד הדיביזיה, אשר מסר לנו שהגדוד, שנשלח להצטרף לדיביזיה המ-שוריינת השלישית, נתקל באויב חזק, במרחק כ-8 מייל צפונה למובו. לאור דברים אלה, אשר הגבירו עוד את החשד על הימצא אויב בסביבה, החליטו ה-מפקדים כי מוטב לסקור במבט את השטח ולעלות על גג בית הרופא ולצפות משם לעבר החורשה. לאחר פרצם את הדלת טיפסו ועלו אל הקומה העליונה — ולגנרל, בתור הקשיש בחבורה, ניתן לגשת הראשון לחלון. הלז הציץ בו — ונרתע תוך קריאת תמהון. עבלי שהספיק כלל להשתמש במשקפתו. ואכן היתה לו סיבה מספקת לכך. אף לא חצי קילומטר מאותו החלון, שרצו השדות והבוסתנים חיל-רגלים גרמני, אשר נתפרש לשרשראות-קלעים והתקדם ישירות אל העיר. כדברי המפקד: "עליתנו במדרגות היתה ב-ניחותא אך ירידתנו נעשתה בזריזות יוצאת מן הכלל". בחסות הבטחון של תעלת העיר, עתיקת ה-ים, נערכו בחפזון התכניות להדיפת הסכנה ל-עיר ולשדרות הרגימנט. נשלחה הפקודה לטנקים ולגדוד הראשון, אשר נתכנסו ממזרח להצטלבות, ל-היערך להתקפה. בינתיים פתח האויב באש נשק-קל אשר עצמתה גברה והלכה. אך נראה היה כי הדבר כאילו ואינו נוגע לפלגות של שדרת הרגימנט שהל-כו ועברו על פני הגן — פלגות, אשר באותו הרגע היו מורכבות מהארטילרייה-הנלוית כשבתוכם משו-

מה היתה משמעות של התנגשות בלתי צפויה ומזרה זאת?

באותו בוקר, 3 בספטמבר, נתקלו שלושת הרגי-מנטים של הדיביזיה ה-1, בהתקדםם צפונה בשלוש שדרות (ראה מרשם מס. 1), באופן פתאומי לגמרי בהתנגדות ניכרת של האויב.

רגימנט הרגלים ה-16 הגיע אל העיר מובז, ובאותו זמן התקדם כוח גרמני חזק דרומה בשביל לתפוס את העיר ולפתוח לעצמו דרך אל גמיור. ה-רגימנט ה-26 נתקל בהתנגדות ליד לה-לונג'ביל וה-רגימנט ה-18 מצא את העירה באוה כשמחזיק בה, כמשוער, גדוד גרמני.

מצב האויב, כפי שנתברר רק אחרי עריכת הגדודים האמריקאיים לקרב, היה מזוה, עד כדי להפ-תיע, גדודים אמריקאיים, שנצטוו לעקוף לצדדים כדי לעבור על פני גדודיהם שצעדו בראש הרגימנטים ושנכנסו ראשונים לקרב, היו נתקלים בשדרות אויב כמעט על כל דרך ושביל. יחידות האויב, בדרך

כלל, זרמו לעבר מזרח ודרום-מזרח אך מקצתן היו במצב חניה, או שמצאו מקלט בפני חיל האויר ה-טקטי האמריקאי בתוך היערות הנרחבים והיו שם בעמדות גוחות להתגוננות חזקה. עם זאת, הכוחות הגרמניים באותו האיזור, בערך שלושים אלף חייל, ידם היתה בהחלט על התחתונה על אף העובדה שההתקלות היתה הפתעה לשני הצדדים. הם היו במצב נסיגה מזוהת ולחוצים ביותר, מופרעים ב-תמידות ע"י חיל האויר האמריקאי. ארגונם כבר היה רופף ומצבם הנפשי בשפל המדרגה. התוצאה הסופית היתה שהכוחות האמריקאיים חתכו לגזרים את השדרות הגרמניות וליקטו לאחר זאת כשבויים את היחידות המפוררות לגמרי. רק מספר ימים לא-חר הפעולה, בשביעי בספטמבר, ניתן להעריך ול-השוות את הדו"חות ולאמוד את מספר השבויים הגר-מניים: בערך 5000 חייל נשבו ע"י הדיביזיה ה-17 אלף נשבו ע"י הדיביזיה הראשונה; אלפים נוספים נהרגו בקרב.

הערותיו של המג"ד, בעל הזכרונות

גילו עירנות מספקת — אלא כדי להדגיש נקודה נוספת הקשורה לבעיית גילוי האויב ואיתורו.

הבה ונציב עצמנו בשלב הגדוד הלוחם. זהו ה-שלב בו השאלה „איה האויב?“ הנה החשובה ביותר; שלב בו „יש לראות גם את העצים וגם את החורשה“. השאלות, מה הם כננות האויב ומה יכול-תו ואפשרויותיו מאבדות הרבה מחשיבותן משכבר נכנס הגדוד לקרב. נושא המחשבה העיקרי הוא, כיצד למצוא דבר-מה שיכול הנך לפתוח עליו באש, דהיינו, להגיע למגע קרב עם האויב ולהשימדו. לפי עקרונות של מבצעי הקרב, השיטות המפותחות לה-שגת ידיעות והפקת „המדיעין“, לא היה צריך להיות קושי מיוחד למצוא את התשובה לשאלה זו. סיורי אויר וקרע, דוח"ות הרעשה, מקורות ידיעה שונים אחרים ומכשירים אלקטרוניים (רדאר) מספקים את האמצעים לאתר את מקום המצאו של האויב. נוהג פעולה זה נראה לכאורה כפשוט ותכליתי. ואולם עיון יסודי בדו"חות קרב או, עוד יותר טוב, שיחה יסודית על עובדות של ממש עם מפקדי גדודים לשע-בר, יבהירו במהרה את העובדה שמעטים יותר מדי היו המקרים בהם מקום המצאו המדויק של האויב

אפשר לתמוה מה עלול היה לקרות. אילו האויב היה מאורגן יותר ולא היה במצב של נסיגה מבר-הלת. היו כאן כ-30,000 אלף חיילי אויב, באיזור שלא היה רחב מ-10 מיל, ואיש לא ידע על היותם שם. דיביזיה משוריינת עברה דרך האיזור. גדוד חי"ר מוגבר הספיק להתקדם בו כמחצית הדרך עד אשר נתקל במפתיע באויב חזק, ולבסוף דיביזיה חיל-רגלים „התנגשה נמרצות“ לפתע עם האויב. לכל אור-תן היחידות היו שירותי הסיוור המקובלים והן הפ-עילות בדרך המקובלת. ואחרון אחרון חביב — אף סיורי אויר, כמו סיוע טקטי אוירי, — ניתנו ביד רחבה. לפי ההנחה היה האויב במצב נסיגה גמורה וארגונו מעורער — ובכל זאת לא גילו אותו. כלום היה קל יותר לגלותו לו היה מאורגן היטב וערוך ביעילות? ברור, אמנם, שהיו כאן כמה מסיבות מסייעות להסברת המצב שנוצר — ומספר קצינים לא היו ערים ככל שצריכים היו להיות. אך, האם ב-מלחמה עתידה יהיו המפקדים ערים יותר — הן במה שאנו מגדירים כ„מבצעים תקינים“ והן במצבים „זורמים“, כזה שתואר כאן? המקרה, כפי שסיפר-תיו, לא סופר כדי לשים את עצמי ללעג — הרי מפקדי גדודים רבים עשו שגיאות דומות ולא תמיד

„למפקד של זמננו דרושה פגולת-בילוש הריפה. ביכולתי לרכשה ע"י הקירה ודרישה קפדנית אחרי מעשי האויב, ע"י הערכה ופרשנות מאומנת של הידיעות, ועל ידי טיפוח יכולת-הוא להתכוננות.“

נקבע בטרם התקשרי-קרב. מסיבות המקרה בכיס-מונס, כפי שתוארו כאן, היו בלתי רגילות. בכך שלא גדודים בלבד אלא רגימנטים ואף דיבזיונות לא ידעו את מקום המצאו המדויק של האויב. הרי בדרך כלל נוהג-הפעולה של המודיעין בשלבים אלה הנו משביע רצון לחלוטין. הבה ונעיין בקיצור בפעולת המודיעין, תוך התפתחות "תקינה" של העניינים, בשל-בים אלה, הגבוהים יותר. מפקדים גבוהים יותר מבססים את החלטותיהם על הערכות של יכולת ה-אויב ואפשרויותיו ולא על הערכות של כוננותו. דבר זה נעשה, נוסף על סיבות אחרות, משום כך שרק לעתים רחוקות אפשר לקבוע את כוננות האויב במועד המאפשר עוד תכנון או ביצוע פעולה נגדית. זו היא תורת "יכולת האויב ואפשרויותיו". זו היא תורה שיש לה יסוד וטעם ואין במאמר זה כל כוונה לבקרה. בהשתמשו בתורה זו אוסף קצין המודיעין ידיעות על האויב וקובע את יכולת האויב ואפשרויותיו — או את אותם דרכי הפעולה, אשר נראה כי האויב עשוי ביותר לנקוט בהם*. את סיכומו הוא מגיש למפקד בצורת הערכת-מצב. המפקד, בנתחו את המצב שוקל את כל דרכי הפעולה האפשריים לאויב. אם זאת, בקבעו את החלטתו, עליו לבסס את המבצע,

* יצויין כי לפי תורת המודיעין האמריקאית רשאי קצין המודיעין להגיש למפקדו הערכה על "יכולת האויב ואפשרויותיו" בלבד, ואין זה מסמכותו להתוות על כוננות האויב.

שבכוננתו לערכו, על אותו דרך-הפעולה בו, לפי דעתו, ינקוט האויב. על יסוד החלטה זו, של המפקד, נער-שה התכנון ומוצאות פקודות המבצע. במקרה ודרך-הפעולה של האויב, אשר שימשה יסוד להחלטת המ-פקד, שוערה נכונה, רב הסיכוי כי המבצע של המ-פקד יוכתר בהצלחה. אולם, ברוב המקרים, וביחוד ב"מצבים זורמים" יהיה הבדל, אם ברב או במעט, בין דרך-הפעולה שבה למעשה ינקוט האויב — ומ-קום המצאו במציאות — לבין השערת המפקד. ב-מקרים כאלה תהיה ההתקלות באויב פתאומית ומפ-תיעה. מפקדים רבים, ובהם בעלי נסיון-קרב עשיר, מסוגלים אמנם להתגבר על תקלה זו ואף להפכה להצלחה. סגולה זו של מפקדים מנוסים, להריח את האויב ממרחק אינה בעצם אלא שימוש, בשכל הישר" ובכושר ההתבוננות והתצפית שלהם. אך, האם כה רב איפוא אחוז המפקדים, המוכיחים למע-שה כי אמנם יש להם אותו "שכל-ישר" וכי מסוגלים הם להשתמש בו בתוך תסבוכת הקרב? ואלו מפק-דים בלתי מנוסים, אשר כרגיל הנס רבים בשלבי-המוקדמים של מסע-מלחמה, מן ההכרח כי יצטרכו לברר ולקבוע את דרך-הפעולה הצפויה, האמיתית של האויב — או טוב מזה, את מקום המצאו למע-שה — ע"י איזה דרך הגיונית ושיטתית, ולא ע"י ה"חוש", אשר טרם נוצר אצלם. ואפשרי ביותר כי לזאת יצטרכו דוקא כבר בקרב הראשון שלהם. והנה "מודיעין הקרב" עשוי ביותר להיות לקוי דוקא בש-

המפקד המנוסה מריח באויב אף מעבר לגבעה

לב פותח זה של מסע־מלחמה. רבים מהמפקדים ה־
 ללו יהיו עלולים לדמות אויב, מאחורי כל שיח" מה־
 רגע שחצו את "קרהמוצא" שלהם, ואלו אחרים
 לא יבחינו דבר עד אשר נדחקו ממש אל תוך־תוכו
 של האזור התפוס בידי האויב, ועם זאת, הרי מקצת
 המחשבה, ואימון רב למדי, יכול להיות בהם כדי
 לתקן חולשות אלו — ולהעלות את אחוזן של הצ־
 לחות־בפועל בתוך קרבות.
 כיצד יעשה הדבר?

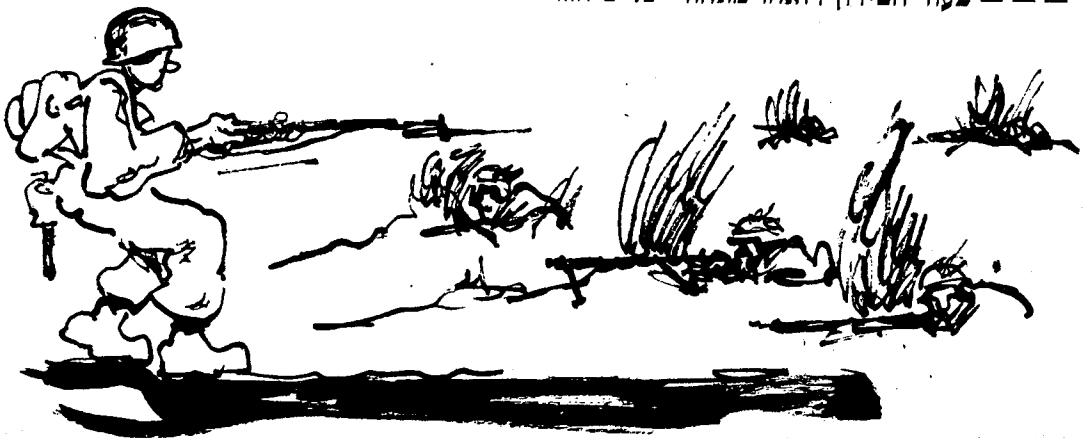
* *

ואלו הן הצעותיו של המג"ד המספר לט"פ 90
 אותה סגולה של גילוי האויב וניחוש אפשרויות
 הפעולה שלו, שהיא כה נחוצה למפקד טוב, נוסף על
 כל שירותי המודיעין הקיימים ביחידתו.
 "הצעד הראשון והנחוץ ביותר הוא רכישת ידי־
 עה ניכרת של אנשים — מזה, ושל טקטיקה צבאית
 מזה. הרבה מרקע זה ניתן לרכוש גם ע"י ניתוח של
 מצבים המצטיירים בתוך סקירות היסטוריות של
 המלחמה האחרונה וע"י לימוד הטקטיקה אשר נקט
 בה האויב בטרם התקשר־קרב.
 הצעד השני, והקשה ביותר, הוא פיתוחו של
 תהליך שכלי, אשר הנו דומה מאד לתהליכים בהם
 משתמש קצין המודיעין. ברם, תהליך זה נבדל —
 במקרה של מפקד — מהנ"ל בכך, שהוא מונח בשל־

מותו בתחום השכלי; תהליך זה הנו — או צריך
 שיהיה — כמעט מדיני! באשר לקצין המודיעין
 ע"ן, הרי הוא קובע את הסימנים־המעידים שלו
 לפי "ציון־הידעוּת־החיוניות" אשר המפקד מספק
 לו. את המשימות להשגתן מטיל הוא על אותם הגור־
 מים המסוגלים ביותר להשיג את הידיעות הללו.
 והנה הכרח הוא לגבי המפקד שבתהליכו ה־
 שכלי יסגל לעצמו נהג פעולה מעין זה וינהג לפיו,
 באורח דומה לזה של קצין־המודיעין. ואולם,
 הסימנים־המעידים ההולמים מצבים מיוחדים —
 במקרה של המפקד — נקבעו, אף נותחו חלקית
 כבר לפני כן. על כל פנים — כזה הוא המקרה ה־
 אופייני לגבי המפקד. הרי שהם — הסימנים
 המעידים — כבר הנם חלק של ידיעה הנתונה־מראש
 של אותו מפקד. ואמנם, אין באפשרותו של המפקד
 לחפש אישית ובאורח פעיל סימנים־מעידים, אשר
 יתכן ויהלמו מצב נתון מסוים; אולם הוא צופה
 בעירות להופעתם ומשמתגלה אחד מהם, מבחין בו
 המפקד מיד בתור שכזה.

במקרים ידועים מודמן סימן־מעיד אשר אינו
 מסוים דיו, ועל המפקד לחקרו נוספות. במקרה כזה
 עליו לבחון בחינה מחודשת בעצמו או להטיל משי־
 מת אסוף־ידיעות על מישהו, אשר יכול לבצעה מיד.
 קצין המודיעין מעריך ומפרש ידיעות כ־א־
 שר הוא מקבל אותן. גם המפקד מקיים פונקציה
 זו שעה שהוא מקבל ידיעות־בעיתון. ואולם הנא, באם

— — — בעוד הטירון רואהו מאחורי כל שיח...

יקרה ויתגלה סימן-מעיד נוסף, אינו צריך אלא לפרשו על הרקע של מה-שכבר-ידוע-לו על המ-צב — כי הרי מצב זה כבר הוערך לפני כן. ותוך כדי תהליך זה הרי הוא מוסיף ללא הפסק לערוך במוחו הערכת-מצב שוטפת-רצופה.

על הצעד השלישי והאחרון דובר כבר רבות והוא אינו מצריך הבהרה נוספת. אין זאת, אלא פיתוחה של יכולת ההתבוננות והתצפית שלך. דבר זה אין צורך לחשיבותו. ושוב, בשל תנאי החיים העירוניים בזמננו נמצאת תכונה זו אצל אנשים רבים מדי במצב רדום. עם זאת, לכל אחד מאלה, השואפים להצליח בשדה המערכה קיימת אפשרות וצורך לטפח יכולת זו. אולם, אם אין אדם מסוגל אלא להבחין בקיומו

של מצב-דברים מסוים אך לא לקבוע את משמעותו. הרי שיאבד הרבה מחשיבותו של הישג זה. למה הדבר דומה? — לאותו קצין מודיעין אשר מסוגל לאסוף ידיעות אך אינו מסוגל להפיק מתוכן את „המודיעין“ הדרוש.

אפשר לכנות את שלושת הצעדים האלה „שיטה לפיתוחו של השכל הישר“.

אלו הן פרשות-נוהג המהוות את המסד לתפיסת-היסוד שלנו את מודיעין-הקרב.

אלה, המתעתדים לשמש מפקדי-גודים חייבים לפתח אותן — ו„להתעמל“ בהן ללא הפסק.

הן הן חוט השדרה לפיתוחו של בטחון עצמי והן הן המניע לפעולה תוקפנית.“

ת. לסקוב / תצפית (סוף מעמ' 43)

ב„מערכות“ לפני 10 שנים (יולי 1940)

● הפחד להחליט, וההסתמכות על דרג הפיקוד (הגבוה ממנו) כדי להשתמש מקבלת החלטות, עלולים להתיש כל יומה עצמית. ההשתתפות בהחלטה קשה לעתים יותר מההשתתפות בביצועה. ההסתרות מאחורי „כתפים רחבות“ נוחה להרבה אנשים כי היא פוטרת אותם מהצורך לחשוב ומהאחריות להחליט. לכן חייב כל מפקד לחשל בקרבו את הסגולה לקבל החלטות במסגרת הפיקודית והארגונית הנקבעת לו.

כאן ניתן לבחור את מקומות מוצבי-התצפית בחירה מדוקדקת, תוך הבטחת דרכי גישה ועקיפה נוחים ומוסתרים, עם מוצבי-תצפית אשר יהיה בהם כדי לספק ידיעות על תכנית הרדיפה של האויב (כפי שהיא מסתמנת מתוך תכונותיה הנראות) ואזהרה בפני אפתעה אפשרית של האויב באגפי הכוח הנ"סוג ובחזיתו.

סיכום

א. מהאמור לעיל מתברר לנו שכדי שתכנית התצפית תענה לצרכיו של המפקד — עליה להיות בנויה כחלק מאורח ביצוע המשימה, בהתאם למשימה ולפני שלביה השונים.

ב. תכנית-התצפית תהיה תוצאה מהערכה נכונה של גורם הקרקע בשעת ביצוע „הערכת-מצב“.

ג. בדיוק כפי שתכנית-הפעולה צריכה לענות על „אפשרויות האויב“ — כן צריכה תכנית-התצפית לאפשר תצפית על „אפשרויות האויב“.

ד. שימוש נכון בתצפית הנו תוצאה מתכנון מדויק ומוכן מראש, ומארגון קשר וכו' לצרכי השגת ידיעות ושליטה במצב.

● האספורט, ז. א. שימוש באמצעים פיסיים לחישול העצבים, יכול לשמש אמצעי חשוב לפיתוח תוח האומץ בהמונים. סוגי הספורט המסוכנים מרגילים את האיש גם לשיקול-דעת מהיר וגם להחלטה דחופה, הטייס והנהג נמצאים לעתים קרובות במצב הדורש החלטה מהירה וביצוע מידי. הסוכנות (הצנחנות) — אספורט שאפשר וכדאי לפתחו — יכולה אף היא לשמש אמצעי רציני מאוד לפיתוח העוז והאומץ.

● זריזות גופנית, סבילות מפותחת והכוח הפיסי הממשי יקבעו לא במעט את הצלחתו של המפקד בביצוע.

● התנאי להצלחת רצונו של המפקד הוא, שיהיה מושפע מאורו של אידיאל גדול ונתמך על ידי „הרגשת חובה וכבוד להקריב הכל למען המולדת“. הרעיון צריך להיות כנל-תמיד לעיני המפקד. אם המפקד יהיה חדור בצדקת רעיונו ומוכן למסור את נפשו עליו ולהוליך את אנשיו מתוך חפץ הגשמה, חזקה עליו שיצליח.

מתוך „החינוך לאומי-לב“ ליהושע גלוברמן ז"ל

בתחומה של מלחמה זעירה

אלוף י. שדה

פופסקי כמפקד-ג'יס

עוֹתָם זו קיימת בהם, בעצם, עד הכניסה לקרב; (ואף זה — רק במקרה הטוב ביותר). משהתחיל הרקב — הריהו מִשְׁנָה את המצב, ומשבש את מסגרות-הקבע והתקנים. כלי-נשק יוצאים מכלל שימוש. אנשים גופלים. המפקד, אף של היחידה הקטנה ביותר, עומד לפני מצב חדש, שלא ידעו קודם לכן; מצב, שלא הודרך בו לפני-כן, ואף אי-אפשר כלל להדריך אדם בו, כי הוֹאֲרֵאֲצִיּוֹת הן רבות מדי — ואת החסר בהדרכה-למפרע יש למלא ע"י יזמה וע"י רוח איתנה של הגייסות. על-כן שוקד כל צבא, בהקפדה רבה, לבל יתהוו "מספרים" (התרחקות) בין "הסטנדרט" ההכרחי המבוטא בתקנון מחד-גיסא, לבין היזמה העצמית של מפקדו, שאף בלעדיה אי אפשר מאידך גיסא.

דוגמה בולטת של יזמה ורוח-לוחמת אפשר לראות בפעולתו של בודד, בקרב ע"י הכפר עיראק-סואידן. הדבר היה בשעת התקפה על המצודה המצרית, כשמכל יחידת הוחלים רק איש אחד נשאר מוכשר לפעולה (גנה סימך-טוב). והאיש גילה יזמה רבה. בתפקידו היה נהג-זוחל, ולא קשר. אך במקרה זה פעל, ביזמתו הוא, כקשר — והודיע על מצב היחידה למטהו. הוא פעל גם כסניטר, ותבש את כל הפצועים. וכך גילה רוח איתנה ותקיפות-נפשית ברמה גבוהה במשך חמש וחצי שעות שבהן התגונן יחידי נגד כוח מצרי בעצמה של לא פחות ממחלקה. צריך להבין, כדבר המובן מאליו, כי לכל דרגה בסולם הפיקוד הצבאי יש אף הגבלות משלה בכל הנוגע לגילוי יזמה; כי מכונת-הצבא היא מכונה מתואמת ומשולבת חלקים וברגים רבים ושרים; יש לעתים ותנועה עפ"י יזמה עצמית של מפקד יחידה, או שינוי תכסיס על ידו, ללא נטילת רשות מהממונים עליו, עם כל היותם אולי אורגניליים ואף מזהירים, יכולים להזיק — כי המפקד היוזם אפשר ויצא-דופן ביזמתו זו, ויפריע ע"י כך את התכנית הכוללת כולה.

הנה דוגמה של יזמה מזיקה, (בכננה בחרתי דוגמה זו של יזמת מפקד מוכשר ונועז באופן בלתי

שעה שניתן ליחידתו של פופסקי השם שנתחיד לגייסות גדולים ועצומים, בעלי מעמד אופרטיבי עצמאי בזירות-המלחמה — ארמיה (Army) ראו בזה הכל ענין שבהלצה-שלי-ניגודים: כי אותה יחידה הכל ענין שבהלצה-שלי-ניגודים: כי אותה יחידה קטנה "צבאו הפרטי של פופסקי", כפי שכונתה עתה ברשימת יחידותיה העצמאיות של הארמיה השמינית הבריטית הנודעת, לא הגיעה מעולם, בעצמת כוח-האדם שבה, אף לגודלה של פלוגת-צבא רגילה. ולכן נראה היה, לכאורה, השם כה קרוב לגיחוך ולהפרזה-במתכון. ועם זאת, הרי מבחינה אחת לפחות, אמנם, קבע השם (או שיקף) את היתרון: היחידה הקטנה אמנם עצמאית הייתה, עצמאית, באותה מידת עצמאות המיוחסת כרגיל רק לגייס-ארמיה שלם, הפועל בפני עצמו — ומבחינות מסוימות, אפילו מידת עצמאות גדולה משיש לזה.

ואולי מוטב להקדים כאן מספר משפטים, להבהרת הוֹכֵנֵם של מושגי המשמעת והתיאום בצבא, כפי שהם חלים על מפקדי גופי-צבא בדרגים השונים.

כל צבא הנו — כמעט בעל-כורחו ולפי טבע ברי-תו — אחיד ו"תקון" (סטנדרטי); וכל יחידה ויחידה שבו הנה בעלת ערך מסוים, שקול וקצוב מלמפרע לפי מתכונת אחידה ותקן-שלי-שגרה. אכן, הפיקוד העליון, שעה שהוא מטיל את היחידה על כף המאזניים של התיאבקות, חייב לדעת מה משקלה ועצמתה המדויקים. ומכיון שברשותו עומדות יחידות רבות ושונות הרי שהוא יכול לדעת את משקלה-בפועל של יחידה מכל סוג וסוג רק כשאותו משקל — בעצמה, בארגון, בחימוש — הנו ערך קבוע וסטנדרטי. וכשם שארגון היחידות מוגדר ע"י כללים ותקנים של קבע — כך גם תכסיסי הצבא נקבעים ע"י תקנונו — ואותו תקנון אינו אלא תמצית מוגדרת של נסיון: נסיון עצמי ונסיונם של אחרים.

כל איש-צבא יודע את גודלה של כיתה, מחלקה או פלוגה בצבא. כן יודע הוא מה הם כלי הנשק של היחידה. כי כל אלה הם גדלים קבועים; אבל קביר

ויגיל): בזמן אחד הקרבות בסביבת ירושלים הותקפו שתי נקודות ערביות. בהתאם לתכנית היו צריכות שתי ההתקפות לצאת לפועל כהתקפות לילה. אחת הנקודות היתה נביסמואל השוכנת על פסגה גבוהה ומשקיפה על כל הסביבה; והגישה אליה גלויה לעין המגינים ולאישם. אותה נקודה הנה גם מבוצרת. מאז ומתמיד ע"י חומות חזקות. מכתפתע בלילה אולי היתה מכניעה אותה. אבל מסיבות שלא היו תלויות בה, איחרה היחידה, ונמצאה במצב של הערכות עם אור הבוקר. המפקד החליט בכל זאת לתקוף. הוא הלך לפני אנשיו (כזאת היתה דרכו תמיד). הוא נפל, וכן רבים מאנשיו. נסיון הגשת עזרה סוכל, תוך קרבנות גדולים. ע"י אש הבריטים ויחידת ה"לגיון הערבי" אשר נמצאו בסמוך למקום.

ברור שמפקד הפלוגה אשר בו המדובר לא היתה לו רשות לשנות את התכנית, והיה בדבר, במובן מסוים, משום חטא נגד המשמעת. גם בצבא קיימות "מצוות עשה" ו"מצוות לא-תעשה". קל יותר להגדיר את מצוות ה"עשה"; ולעתים קשה למדי להגדיר את גזירתיו של "לא תעשה". צריך להבין לא רק את הפקודה כלשונה; המשמעת האמיתית דורשת גם את הבנת רוחה של הפקודה. ובמקרה זה הפקודה "לתקוף בלילה" אמרה גם: "לא לתקוף ביום".

* * *

מפקדו של חיל-ארמיה הוא (פרט, כמובן, למפקד העליון) החפשי ביותר, ובעל מרחב היומה הרב ביותר, שבכל דרגי מפקדי-הצבא; וביחוד כשהוא פועל בזירת-מלחמה עצמאית.

שעה שנשלח אל נבי אל חזית ארץ-ישראל למגר את האויב התורכי-הגרמני שבה, אמרו לו מה עליו לעשות -- אך הוא חייב היה להחליט בעצמו איך לעשות. והוא הדין לגבי המשימה שהוטלה על בונטגומרי באפריקה. ואמנם, כל אחד מהם פעל על-פי אופיו ובהתאם לטיב כשרונו.

הרבה דרגות-בינים בסולם הביצוע והפיקוד בין הטוראי למפקד-הפלוגה, ובין זה למפקד-הארמיה. אך במידה שאין הדבר מוציאו מתחום התכנית הכללית חייב כל הנמצא בשלב כלשהו מהשלבים הללו של סולם-הדרגות להיות מוכשר לגלות יזמה. הניזם העיקרי הנו זה שיוצר את התכנית. בזמנים מיוחדים, או במצבים מיוחדים, יש ויקרה כי היומה הכוללת נמסרת לקצין בדרגה לא גבוהה ביותר. דוגמה הידועה לנו -- פעולתו של ה"ידיד", הקפיטן וינגיט. (אגב, במקרה זה ובמקרים דומים גיחון לומר כי לעתים קרובות נמסרת היומה ליוזם,

כי אותה יזמה-של-מחשבה אף תמסר לו, לבעלה. לביצוע; ובמידה רבה הופך אזי המעשה כולו מעשה עצמאי-כמעט: האיש קבע תכטיסים, חידש הלכות -- למשל את דבר המארב-הנגיד). גם "בפשיטתו" העמוקה הנודעת לבורמה היו לברי-גדיר וינגיט -- דרגתו, בשלב הראשון של מבצעי בורמה שלו -- זכויות וסמכויות, כזכויותיו של מפקד ארמיה. הוא אשר קבע מן היסוד את אופני האימון ואת אופני הלחימה של אנשיו. הוא חידש משהו יסודי גם בתורת הניידות האופרטיבית של גייסות: הספקה של היחידה דרך האוויר, שנחשבה לפני זה למעשה לשעת חירום בלבד -- והרי דרך-ההספקה חדשה זו השפיעה השפעה עמוקה והולכת על התיאור ריה הצבאית בכללה.

בדומה לדוגמתו זו של וינגיט -- או זו של לורנס, ואף של קצינים אחרים, שלא מן הדרגות הגבוהות. אך אשר הוטלו עליהם משימות עצמאיות מאד, היתה גם מנת-חלקו של המיור ולאדימיר פיאניאקוב ("פופסקי").

לפופסקי נאמר (וגם זאת--בעלגות-שפתים) מה לעשות. איך לעשות -- דבר זה נשאר להכרעתו הוא. והוא עשה מה שהוטל עליו; והרבה למעלה מזה.

לפי רבים מאד מהסימנים אשר דבקו במושג "פרטיון" -- היה פופסקי "פרטיון". ידיעותיו הצבאיות היו מוגבלות; אך כשרונו היה מזהיר. אלו עשה את דרך חייו בצבא הסדיר, אפשר וכשרונו לא היה מתגלה. עם כל ההכרה שבצורך של פיתוח כשרונות. הרי רוב הצבאות אינם מגיעים, כרגיל, בענין זה להישגים גבוהים. ידיעות והרגלים אפשר אמנם, ואף צריך, להקנות לכל אדם הצפוי לתפקיד; -- אך דרוש כשרון מיוחד כדי לעודד ולפתח כשרונות. ה"תעשייה" הצבאית הזאת, היוצרת חיילים ומפקדים, אינה מגיעה בדרך כלל, בגישתה אל ה"חומר" שלה, אל מדרגת אינדיבידואליזציה, לטיפול ביחיד ולגילוי מקורות יכולתו בשלמותם. וזאת לא רק משום חוסר כשרון לכך, אלא גם מחמת קושי צירוף משמעת הכרחית עם יזמה ברוכה, ומפחד של חופש פעולה יתיר בתוך מסגרות המוכרחות להיות תואמות.

אכן, שונה הוא מכמה בחינות המצב ביחידות פרטיוניות.

כרגיל אין ביחידה כזאת "מצב סטנדרטי", מברחינת ארגון ועצמה; ולרוב -- אף לא נשק סטנדרטי. במצביה המיוחדים אפילו האויב עצמו הוא, לע-

טומטית הרגילה הזו בהתקלה בשריון קל של האויב, והרי זוהי תכונה, אשר יחידות פרטיזניות רגילות חלשות בה בדרך כלל. אורח-התנועה בגייפ הוא שנתן לו אפשרות להביא אתו לפעולה כמות תחמושת גדולה מאוד (הפרטיון עומס, כרגיל, את התחמושת על גבו — שהרי אין לו עורק-אספקה עורפי שיספק לו תוספת בזמן הקרב) — וזה הגדיל עוד יותר את עצמת-האש הממשית של יחידתו. הודות לגייפ העלה פופסקי את ניידות יחידתו לדרגה גבוהה מאוד. הוא יכול היה להופיע ולהעלם — ולהופיע שוב, לאתר זמן קצר, בנקודה המרוחקת עשרות ומאות קילומטר-רים. והמדובר הוא לא בניידות אופרטיבית בלבד, כי אם גם בזו הטקטית; כי אורח-השימוש אשר נהג הוא בגייפ נתן לו, במסיבות מסוימות אף את האפשרות של ניידות בשדה הקרב. (הקטע שהודפס בחר ברת ס"ד של „מערכות" — עמ' 44 — גותן מושג מה על הישגיו של פופסקי בתחום זה בפעולות-קרב נוסח-פרטיזנים).

ידוע לנו שבזמן מלחמת-העולם פיתחו הרוסים שיטה של נקודות-אש נודדות. מקלע קל או בינוני היה פועל מנקודה מסוימת; ואחרי מספר צרורות, בטרם יצליחו תותחי האויב לאתר את מקורו, לטוח אליו ולהשמידו — היה מחליף את מקומו ומעתיק עצמו לעומק המערך (אחרוניו, או אף קדי-מה), או לעבר אחד האגפים. הרינו הנוסף שבאורח פעולה זה היה שהאויב גם לא יכול היה לדעת מהי עצמת האש הפועלת נגדו: האם התיצב נגדו מקלע אחד, או יותר מאחד?

אבל מובן הדבר, כי תכסיס זה בידי רגליים הוא מוגבל בערכו. שהרי במשך זמן-התנועה הכלי אינו פועל, והתנועה עצמה אף היא מוגבלת בזמן — ומשום כך מוגבלת גם במרחק שהרגלי יכול לעברו בזמן הנתון לו.

לעומת אלה, ידע פופסקי לנצל את הניידות בגייפ, פים, וע"י תנועה זריזה ובמספר כלים קטן, „להקיף" את אויבו באש מכל צד.

„כנתי היתה — כותב פוסקי — שהמפקד הגר-מני, לכשיראה אש באה מהיערות, שלפי מיטב הבנתו היו בלתי ניתנים למעבר כל-ירכב, יסיק שמכונות-היריה הופעלו ע"י חיל-הרגלים. לכשתחדוד מחשבה זאת לראשו, ודאי יסיק שהעמדות השונות שמהן פתחנו באש היו תפוסות על ידנו כולן בבת אחת — כי הרי אין חייל רגלי יכול לרוץ ולעבור מיל בחמש דקות, כשהוא נושא מכונת-יריה כבדה. לבסוף, לכש-יעשה השבון, ויכפיל את מספר מכונות-היריה שמהן

תים קרובות, בלתי סטנדרטי. על-כן, מעל לכל דרוש-שים למפקד יחידה „פרטיזנית" היוזמה והכשרון. (ברי, כי ידיעה מעמיקה במקצוע הצבאי רק מסייעת ומרבה פירות: — והדוגמה לכך הוא, שוב, וינגייט). ידוע, בדרך כלל, כי יחידה פרטיזנית היא כרגיל יחידת „עודפת" — זאת אומרת מורכבת מאנשים ש-בגלל מצבם (בהיותם ממילא בעורף האויב, למשל), גילם, מינם, מצב בריאותם או סיבות שונות אחרות, לא היו נכללים בין כך וכך בגוף העיקרי של הצבא. במובן זה הרי יחידה פרטיזנית היא „אקונומית" — חסכונית מאוד, כי כולה הנה ערך נוסף.

אכן, שונה הוא המצב לגבי יחידות שאורגנו במכוון למילוי תפקידים באגפי האויב או בעורף, והורכבו אנשי צבא שנלקחו מיחידותיהם התקיינות. אזי, כמעט בהכרח, נוצרת תערובת אופיינית של חיילים וקצינים נבחרים ביותר ובעלי רמה מקצועית ואישית גבוהה, עם „יוצא-דופן" שביחידות השונות, אשר מסגרת הצבא „צרה" היא לגביהם ואין להם (ואף למפקדים התקינים) תקנה אחרת וזלת הליכתם לשירות מיוחד. ואמנם מעין זה היה הרכבה של „הארמיה הפרטית לפופסקי" בהתפתחותה.

ואולם עוד ערך נוסף ניתן לו לצבא מהפעלת יחידות בנוסח פרטיזני — והרי הוא ניצול כשרונם וכושר-יוזמתם של מפקדים פרטיזניים — ועם זאת בלי ה„פרטיזניות" בגילוייה הארגוניים והמשמעתיים הכוללים יותר. לולא הפעלת היחידות המיר-חדות, בזירות-פעולה בעלות אופי מיוחד, היו מפקדי-פרטיזנים-שבכוח אלה „כלואים" במסגרותיו הרגילות של הצבא — וכשרון זה של „לוחמים-שלא-לפיה" מוסכמות-המקובלות, כשרונם של מפקדים יוצא-דופן, לא היה מהווה משקולת נוספת על מאוני ההתמודדות ה„תקינה".

כללו של דבר, פעולות פרטיזניות עולות לצבא המפעילן בזיל-החול. ואליבא לכל הדעות, הן ראנט-ביליות — חשקעה המשתלמת יפה.

* * *

כבוד והדר לפופסקי על חידושו בניצול הגייפ ככלי-מלחמה פרטיזני (להבדיל מהשימוש בו לסיירת) במדבר אשר רק ירש פופסקי מ„קבוצת המדבר לחידות ארוכות-טוח". הוא הדין לגבי חימוש הגייפים; חימושם היה בתחילה מכונות-יריה בריטיות צמודות, ואחר כך שתי מכונות-צד, אחת בקליבר 0.3 ואחת בקליבר 0.5 אשר נתנו ליחידתו כוח-אש רב, — הן באשר לאש האבי-

ירינו מכל נקודה במספר הנקודות שמהן ירינו, קרית שיבוא לכלל מסקנה שבהיותו מוקף שתי בריגדות, או יותר מזה, מוטב לו להסתלק לפני שאלו יש-מידוהו.

התוצאה היתה בדיוק כפי שרצה בה פופסקי. הגרמנים החליטו שהם מוקפים ע"י יחידה גדולה, עזבו את עמדותיהם והסתלקו. אבל גם להסתלק בשקט לא נתנו להם. בקרב זה השתמש פופסקי עוד פעם בנשק ה"בלוף" (נשק פרטיזני חשוב) כדי להזנות את האויב, שעה שהוכרחה במהלך הפעולה, להכנס בקרב עם מרגמותיהם. ע"י לחיצה על כפתור מחובר למנגנון פולט-עשן שיכנע את הגרמנים שפגזיהם פגרו במטרה. הללו השתתקו — וחדלו להפגין. היתה זאת דוגמה של "בלוף" הפוך: להרגעת האויב; ואלו לרוב הוליכו תכסיסיה "בלוף" של פופסקי אל החרדת האויב, ע"י יצירת הרושם של כוח רב המתיצב מולו או בעורפו — כוח, אשר למעשה לא היה רב, או אף לא ממשי, כלל ועיקר, אלא שהשקפות הפסיכולוגיות של כביכול היותו שם גרמה לכך שמחשבת האויב ראתה צל-הרים כהרים ופעלה את פעולתה.

כש"שוכנעה" אותה דיביזיה גרמנית שהיא "מרוקפת" — התחילה לסגת בדרך הררית ומתפתלת — מתוך העיר אשר לדעתם כותרה ע"י כוחות עדיפים, הספיק פופסקי בעזרת מספר קטן של פרטיזנים, להניח בדרכם מטען חומר-נפץ מתחת לגשר העובר על פני נהר בגיא-הרים; אחר-כך, עם התקרב ראש שדרת המכוניות, העגלות והרגלים של הדיביזיה הנסוגה, אל הגשר — הכניס מבוכה בשורות הגרמנים ע"י פיצוץ הפתאומי בדיוק שעה שהוא עצמו התקיף את עורף השיירה הארוכה, על פלגת-המשמר ומטה הדיביזיה אשר נמצא שם. אם כי חיל-הרגלים הגרמני לא איבד את עשתונותו, ונסוג תוך קרב, בחזותו את נחל-ההרים ברגל, בחיפוי מאסף-אש מאורגן — הרי התוצאה היתה כי בתורת דיביזיה המוכשרת לפעולה תקינה שובש אותו יום כליל גוף-הצבא הגרמני הלן. לנו לא נגרמו אבידות כלל; לפרטיזנים אבדו שני אנשים; ולגרמנים — כמאה איש, וזאת נוסף על מכוניותיהם יקרות-הערך וכמעט כל צידם, שנפלו שלל לפרטיזנים. על פי אינפורמציה מפי אורחי הסביבה נפל בקרב גם הגנרל הגרמני, אך, על כל פנים, מכוניותו מנוקבת-הכדורים הפכה ל"מוזרת", כקנין יחידתו של פופסקי. הרי לפנינו נצחון מובהק נוסח-פרטיזנים: — השגת מטרה גדולה באמצעים קטנים. החוק של הסכור

ניות הפעולה המתנהלת באורח פרטיזני פעל, כפי שאפשר לראות, גם במקרה זה.

אפשר לציין (ופופסקי עצמו עושה זאת) עוד סיבה למפלת הגרמנים ולמידת ההצלחה של יריביהם — סיבה העשויה, אמנם, להיות מכרעת בכל קרב, בין שהוא סדיר ובין שהוא פרטיזני. פופסקי עצמו אומר: "מחוז של הגנרל הגרמני פעל כפי שהיה בכונתי; והוא נפל ברשתי". אמנות זו — שמקורה בשיקול הנכון, בכוח האופי הנחוץ, ולעתים אף בחוש הטבעי, המקורי — "להכתיב" ליריב את דרכי פעולתו-הוא, הרי זוהי תכונה אמיתית של מצביאות; ויהי המדובר בגייסות-ענק, או ביחידה עצמאית זעירה בלבד.

בהעריכנו את מעשי המלחמה של P.P.A. יש כמובן לזכור תמיד, כי היה היה משהו, בעצם הרכבה של יחידה זו, אשר הבדיל את "צבאו הפרטי של פופסקי" מסתם פרטיזנים, "צבא" זה היה מורכב, כפי שכבר צוין לעיל, מאנשי-צבא נבחרים שבשעת בחירתם וברירתם הוא עצמו בחן אותם אחד-אחד (ובזמן הבחינה היה פוסל על ימין ועל שמאל, עד שהיה מגיע אל הגרעין המצומצם אשר סיפק אותו בתכונות אישיות או בניסיון מקצועי.

אכן, על אף הרכבה המיוחד הזה, לא חדל, גם לגבי יחידתו של פופסקי הצורך בשיקולת כוחות-תימהם הנפשיים של החיילים, ובנוהג-הסכור-ני מסוים כלפיהם, יודע מפקד נפש אנשיו: למרות שכולם כאחד היו נועזים ועשויים ללא-חת ידע פופסקי שיש גבול גם למאמץ האדם הנועז ביותר — כי כל העזה מאמץ היא, וכאשר אחד מאנשיו מתחיל רואה מכונית משוריינת במקום שהוא עצמו רואה עגלת חציר — הרי הוא מבין את מצבו של האיש ואומר: במוחי החלה מצלצלת מעין אזעקה: "עצבני של קורטיס מתרופפים". במקרים-מעין אלה היה הוא שולח את אנשיו שהגיעו למצב כזה לאיזה תפקיד מנהלתי בעורף — ולאחר מנוחה היו חוזרים אליו כפי שהיו בתחילה: יציבים וקרי-רוח.

ראוי הדבר לציין, כי גם את עצמו אין הוא רואה מחוץ לאותה סכנה של "התרופפות" הוא מעיר בספרו: "הרהרתי, האם גם לי עלול לקרות כזאת". במציאות — החזיק מעמד, אך יתכן שבאותה החזקת-מעמד היה חלק גם להכנת גורמי-הנפש, העלולים להעמיד אף איש אמיץ במבחן לא-קל לאחר שנדרך במשך תקופה ממושכת, ורצופה מדי; וב"צבאו הפרטי" קרה זה אולי יותר מאשר בכל גוף צבאי אחר.

פרטיזונית, לפעול תמיד בסביבה אהודת. אף מבחינה זו, הלקח המענין שבמפעלותיו אינו מעט גם עתה, שעה שצבאות סדירים יושבים על המדוכה: כיצד ל"הוליד" מתוך חיל-הצבא גופים סדירים במקורם, אך פרטיזונים באורח פעולתם, אשר יצלחו לפעולות עצמאיות לא רק בעורפו של יריב אלא, לעתים, אף במרחבי ארצו.

ועוד, כידוע פרטיזונים "רגילים" היו לרוב אנשי המקום. ואלו הוא ויחידתו, כפי שזו התגבשה מדי פעם, אם בין הערבים, ואם בין האיטלקים, היו ונש"ארו כל הזמן יחידה בריטית; אולם ידיעתו העמוקה את נפש האדם — הגישה הפשוטה הטובה אל אנשים מהשכבות העממיות ואף אל בני שבטים מדבריים — עמדו לפופסקי כי יזכה, כיאה ליחידה

פופסקי.

"קוניאק למיור שולין"

בדעתו, ושאלתיו אם ידוע לו משהו על המצאם של חיילים גרמניים.

"כמובן", — ענה, — "שתי מכוניות משורינות גרמניות נמצאות בכפר" — וצחק. לא הבנתי מה מצחיק ראה הכפרי בדבר — נמצאנו בתוך המון צפוף של גברים, נשים וטף, ונראה היה לי שאם נצטרך לברוח מכאן, יהיה זקוקים לרחמי שמים.

גילינו את שתי המכוניות המשורינות הגרמניות בכפרים הדרומיים והברתנו אותן בכיוון אלטמורה. רדפנו אחריהן. במקום שהדרך התרחבה פרסתי את הגיפיים כדי לתת שדה חפשי לכל אחת מעשר מכונות-היריה שלנו, ופתחנו באש מכל מה שהיה לנו. אחת המכוניות נעצרה, ולשניה נתתי להסתלק — הדבר התאים לתכונותי לתת לשמועות על כוחות בריטיים חזקים בבארי להתפשט במחנה הגרמני.

שבתי על עקבותי חזרה לביטאטו ויצאתי מהכפר בכיוון מערבי, לאורך דרך עגלות. במשך שעתיים נדדנו במבוך של שדרות מתפתלות בין קירות אבן גבוהים שנבנו כדי להגן על כרמי הזיתים משודדים, המפוזרים לא עורו לי הרבה בסבך זה, אולם הצלחנו לבסוף לצאת מבלי שראונו, למקום ששם רציתי להגיע, לרגלי רמת מורג' הריקה מצמחים ומישוב. רמה זאת משתרעת באורך של ארבעים מיל וברוחב עשרה מיל בין מישור החוף והעמק שבו עוברת הדרך מגרבינה לפוגייה. הרמה מגיעה לגובה של ארבע מאות וחמישים מטר מעל המישור, ושטחה הסלעי והמבוחר, המכוסה קירות אבן נמוכים ומתאים למעבר צאן, בודאי שהיה נחשב כרגיל לבלתי ניתן למעבר לכלי-רכב. אולם אנו הצלחנו; כפי שקייתנו, לעברו בגיפיים שלנו ללא קשיים רבים. כאשר הגענו לבסוף למקום שממנו יכולנו לראות את הדרך של הגרמנים, היה זה מבלי שגילו אותנו, והרגשתי היתה שכרמי

סיכמתי את מעט האינפורמציה שהשגתי, וכשהמפה לפני יצאתי לי תמונה ארעית על מערך כוחותיהם של הגרמנים באזור: היו להם כוחות שבסיסיהם היו בגיביה דל-קולה, אלטמורה וגרבינה, ושהחזיקו ברכסי הגבעות עם דרך טובה לרוחב הזיתים. קו זה אפשר היה שהוא נמשך עד פוטנצה במערב והלאה עד סלרנו. הכוח הגרמני שענין אותי במיוחד קיבל את הספקתו מהבסיס של פוגייה, על הדרך המובילה לגרבינה. מכיון שבארי היתה בידיים איטלקיות, והמקום הראשון שבידי הגרמנים על החוף היה טראני, לפי מיטב ידיעתי, הרי הסתבר שמגיביה-דל-קולה ועד החוף היה להם אגף פתוח באורך של ארבעים מיל, ותארתי לעצמי שהם שמרו עליו בצורה כלשהי, בין אם ע"י משמרות במשלטים ובין אם ע"י משמרות ניידים.

ערכתי תכנית להסתגן דרך משמרות אלו עם קבוצתי הקטנה בבוקר הבא, לחצות בלילה את דרך גרבינה-פוגייה, דרך ששימשה קו תחבורה עיקרי לאויב, ולהתבסס מערבה מהדרך, בשטח שמהמפה נראה לי כסביבה הררית מרוחקת למדי. השבתי שלכשהיה עמוק בעורף האויב, מעברו השני של אגפו הפתוח, לא יטרדונו הפטרולים שלו, וקיימי שאוכל לבדוק את עמדותיו בשלום, הנני מצוין "בשלום", מכיון שבסיוור זה מטרתו היתה להשיג אינפורמציה — מלאכה העלולה להיות אטית, והמחייבת זהירות וערמה — ולא התפננתי כל עיקר לגלות את עצמי ע"י יריות פזיזות. הישגים יותר רציניים מאשר הריגתם של כמה גרמנים, או השמדתם של כמה מכלי רכבם, עמדו לנגד עיני. משום כך פקדתי שמהרגע בו נעבר לשטח האויב לא נשתמש בנושק אלא להגנה עצמית, וגם זה כשברייחה תהיה מן הנמנעות.

עזבנו את הקיים האיטלקיים במודוניו והמשכנו לאורך הדרך עד ביטאטו, עשרה מיל מבארי. את פנינו קיבלו ההמונים הרגילים, ונתקענו באמצע הכפר. מתוך קהל המריעים הרועש בתרתי גבר שנראה לי כמושב יותר